

Zdánlivě nepotřebná místa

Kláštery, to nejsou jen historické budovy. Stavějí se i úplně nové.

Za posledních dvacet let jich v Česku vyrostlo hned několik. Většina z nich má i domy pro hosty, kam lze přijet na dovolenou či duchovní cvičení.

Nejviditelnější jsou zřejmě nová sídla řádů, které v Česku dříve nepůsobily. Jde o trapisty a trapistky. Muži přišli z Francie a zakotvili v plzeňské diecézi. O stavbě kláštera v Novém Dvoře nedaleko Toužimi i hledání místa pro něj v rozhovoru vypráví architekt Jan Soukup, který se na celém projektu intenzivně podílel.

Klášter, který navrhoval světově uznávaný britský architekt – minimalista John Pawson – byl založen v roce 2002.

Bratry o několik let později následovaly i sestry trapistky z Itálie. Ty našly zázemí v pražské arcidiecézi, ve vesnici Poličany nedaleko Vltavy. Jejich dům pro hosty je v provozu od roku 2007, o rok později začaly se stavbou hlavní budovy kláštera. Klášterní kostel posvětil v roce 2012 kardinál Miloslav Vlk, který sestry do arcidiecéze i přijímal.

Životní styl trapistek je kontemplativní, mnoho času proto věnují modlitbě. „Na životy si vyděláváme práci na poli, v ovocných sadech a pěstováním zeleniny. Vyrábíme sušenky podle tradičních italských receptů, chováme včely a prodáváme med vysoké kvality. Malujeme a prodáváme ikony – používáme přitom pravé zlato a následujeme starodávné umělecké techniky byzantské tradice. Vyrá-

bíme také obrázky a přání,“ uvádějí trapistky. Podle emeritního papeže Benedikta XVI. jsou kláštery kontemplativního života oázami. „Tato zdánlivě nepotřebná místa jsou naopak nezbytná, jsou jako zelené plíce města. Dělejí dobře všem včetně těch, kdo je nenavštěvují a kdo možná ani nevědí o jejich existenci,“ napsal v roce 2016.

Sestry stavitelky

Ke společenstvím vzniklým po roce 1989 patří také klášter klarisek v Soběšicích. Novostavba vyrostla na okraji Brna v roce 1997. „Tento prostor ticha a modlitby opouštíme jen tehdy, když je to nutné. Nemáme tedy ani žádnou apoštolskou či charitativní činnost. Bůh nás svedl dohromady jedině proto, abychom ho hledaly a snažily se zůstat ponořeny v modlitbě,“ uvádějí sestry klarisky.

Stavební práci se v minulých letech věnovaly rovněž sestry františkanky. Jejich olomoucká komunita sídlí v krásném historickém domě na hradbách v centru města a provozuje klášterní kavárnu. Zároveň zakoupily sousední dům, který přestavěly na penzion. V něm od roku 2017 nabízejí ubytování – jde v podstatě o dům pro hosty, protože je s jejich klášterem přímo propojen.

Neustálou proměnou prochází také klášter Komunity Chemin Neuf v Tuchoměřicích u Prahy. Komunita získala bývalou jezuitskou rezidenci, kterou postupně zvelebují a upravují. Zároveň pořádá celou řadu pastoračních aktivit a spravuje místní farnost.

Aktuálně se pak staví dva kláštery a v obou případech jde o ženské komunity. V Drastech u Prahy si budují nový areál karmelitky, v Uherském Brodě pak dominikánky. Oběma se na této dvoustraně věnujeme. TOMÁŠ KUTIL

Domov pro několik generací sester

V ten den na konci května se nad Uherským Brodem stahovaly černé mraky plné vody. V dominikánském klášteře ale desítky dělníků nemají čas prohlížet si oblohu. Na staveništi budoucího domova dominikánek-mnišek vrcholí dílo, které sestrám umožní život podle řádových pravidel.

Dominikánky-mnišky žijí všude na světě v papežské klauzuru a v jejich provizorním rušném znojemském klášterním domově mohly samoty a klidného soustředění na věci Boží dosahovat jen s obtížemi. Přesto těchto mnišek postupně přibývá. Jejich Pán si volá dorost. V projektu nového domova sestry ale důsledně pamatovaly i na možnost dobré péče o mnišky v seniorském věku. „Dobře si uvědomujeme, že naše práce bude sloužit nejen nynějším dominikánkám, ale i generacím jejich pokračovatelek,“ zdůrazňuje stavbyvedoucí Martin Sedlačík.

V nejvyšším poschodí, vzniklém přestavbou rozsáhlých půdních prostor starého kláštera dominikánů, inženýr Sedlačík ukazuje, jak daleko za uplynulý rok jeho firma postoupila. Tady, v budoucím noviciátu sester, bylo práce nejvíce. A hotové jsou nejen zdi oddělovající jednotlivé prostory pro bydlení, práci, modlitbu a studium. Už schnou i omítky a každým dnem se blíží výmalba, dokončení dřevěných podlah, obkladů sociálních místností, radiátorů, odvětrávání a dalších nezbytných instalací.

Nově usazenými okny je krásný pohled do okolí. A jako je komplex kláštera a mariánské-

Vizualizace nového kláštera sester dominikánek v Uherském Brodě.

Repro KT

ho chrámu už přes tři sta let vznešenou dominantou města, tak i opačný pohled na panorama Lopenického sedla a vrcholku blízkých Bílých Karpat budí úžas nad krásou Božího stvoření. Zanedlouho bude tento výhled, stejně jako zrenovované konventní prostory, navždy nepřístupný pro nás, kteří žijeme vně zdi tohoto kláštera.

Jedinou možností bezbariérového přístupu do všech prostor kláštera včetně kostela bylo vybudování výtahu. „Nejdříve tento oríšek úspěšně rozlouskl projektant a následně nám tuto práci za určitých podmínek umožnili památkáři,“ říká stavbyvedoucí. „Nyní už máme tubus výtahové šachty proražený, připravený na montáž kabiny i strojovny. A nejenže se nám podařilo nepoškodit žádnou z ohrožených klebeb, ale naopak byla ještě jedna z nich (odstraněná při minulých přestavbách) navrácena na

původní místo. Průchod z kláštera do kostela tak dostal mnohem důstojnější podobu. Vlastní výtah je už objednaný, mechanici by měli přijít o prázdninách,“ vysvětluje stavbyvedoucí.

Voda z klášterní studny

Celé léto bude v Uherském Brodě patřit řemeslníkům, aby byly dokončeny i cely sester s věčnými slibů a spolu s refektářem, kapitulní síní, kuchyní a dalšími společnými prostorami mohly sloužit svému účelu. Do kláštera se proto chystají odborníci mnoha profesí. Stolařská dílna nedaleko kláštera repasuje původní dubové dveře ke všem místnostem. „Jsou krásné, bylo by škoda platit nové,“ zdůrazňuje stavbyvedoucí a připomíná, že zúčastněné firmy se snažily sestry finančně zatížit co nejméně – ny-

ni i do budoucna. Například podkrovní zateplení, které ušetří peníze za plyn, je na maximální úrovni. A stará, kamenná, kovaním zdobená studna v zahradě, jež bude jednou v centru připravovaného rajskeho dvora, už není jen na ozdobu: „Voda je i u nás na Slovácku stále vzácnější. Když už má klášter vlastní zdroj, přivedli jsme odtud užitkovou vodu do všech jeho záchodů, koupelen i prádelny,“ dodává zástupce stavební firmy.

První a nejdůležitější fáze přestavby tím končí a na podzim se mají mnišky stěhovat. Kostel, který dostaly spolu s klášterem do správy, je významným mariánským poutním místem. Obyvatelé širokého okolí se v jeho zdech budou moci podílet na pravidelných modlitbách sester. Jak uvedl provinciál dominikánského řádu P. Lukáš Fošum, bude tím prohlubována tradiční zbožnost Slovácka a setrvalá přítomnost dominikánského kněze zajistí současně kontinuitu staletého působení tohoto řádu v Uherském Brodě. VÁCLAV ŠTAUD

Práce neustávají.

Snímek autor

Práce na Novém Dvoře nám otevřela ...

Spolu s věhlasným britským architektem Johnem Pawsonem projektoval JAN SOUKUP

trapistický klášter v Novém Dvoře. Jak se jim spolupracovalo a co se tou stavbou naučil?

Nový Dvůr je první klášter, který jste projektoval. Jak jste se k tomu dostal?

Trapisté z Francie hledali pozemek ke stavbě nového kláštera. Ve svém klášteře v Sept Fons měli mnoho nových bratří z Moravy, začali tedy nejdříve tam. Chtěli tiché, odlehle místo, což se

v naší republice tak snadno nenajde. Jsou třeba v rezervacích, ale tam se zase nemůže stavět. Další požadavek byl, že by chtěli obnovit nějakou stavbu, nejlépe kostel. Tehdy se říkalo, že když při svém hledání dorazili z Moravy do západních Čech, bylo to už asi padesáté místo, které prověřovali. Já jsem se k tomu dostal ve chvíli, kdy se zaměřili na prostor kolem zříceniny kostela sv. Blažeje v Branišově, což je zhruba kilometr od místa, kde se nakonec usídlili. Protože jsem známý tím, že tady obnovuji památky a mám celkem přehled, oslovili mě a já byl s nimi v Branišově. Tam ale byla totiž s územním plánem. Hledalo se dál a našel se barokní dvůr, který kdysi patřil klášteru v Teplé.

Dvůr, ze kterého vznikl klášter.

Ano, trapisté dvůr koupili a bylo zapotřebí ho zajistit. Jakmile se tam začalo něco dít, hned se vyrojili zloději a začali dvůr vykrádat, předtím o něj nejevili zájem. Následovalo zaměření dvora, stavebně historický průzkum a další

přípravné práce. Bratr Martin, který měl na starosti stavbu kláštera, navrhl spolupracovat s Johnem Pawsonem, který se bratřím líbil pro svou minimalistickou tvorbu. Oba jsme udělali svůj koncept kláštera. Jel jsem pak za Johnem Pawsonem do Londýna, kde jsme dali dohromady výslednou variantu. Představili jsme ji opatu Patriku Oliveovi a po schválení se pustili do projektování.

Bylo složité najít společnou řeč?

Problémem byla jazyková bariéra, anglicky jsem tehdy moc neuměl. V Londýně byla překladatelka, ale když člověk mluví, tak dělá gesta, má nějakou mimiku a přes překladatele to není ono. Zvlášť pokud se bavíme o věcech, které ještě neexistují. Každý navíc pocházíme z jiného kulturního prostředí. On třeba prosazoval, že stavba bude cihlová i navenek, což u nás není tak obvyklé. Bavili jsme se pak o tom, že stavba bude mít bílou omítku, která sjednotí barokní části s těmi, které se budou dosta-

vovat. Největší svízele nastávaly, když jsme si nerozuměli. Když někomu něco vyprávíte špatnou angličtinou typu „massa Bob“, tak vás nemůže brát vážně. Na druhou stranu nás tato spolupráce oba obohatila, to je bez debat.

Nebyla to stavba na zelené louce, ale úprava stávajícího dvora. Jak bylo složité napasovat novou minimalistickou architekturu na původní barokní části?

To nebyl tak veliký problém. Pro komunikaci mezi mnou, Johnem a bratry bylo velice důležité, že jsme zvolili tradiční podobu kláštera. Tomu jsme každý rozuměli – víme, jak vypadaly kláštery, jaké v sobě měly zásady a jak se dělaly. V tomto směru byla spolupráce klidná a dopředu jdoucí; hlubší a hlubší pochopení nás formovalo. Formovalo tedy i Johna, protože předtím taky žádný klášter ani kostel nedělal, pohyboval se v jiných kruzích.

Pokračování na str. 5

Karmelitky staví klášter poblíž Prahy

Jen pár kilometrů za severní hranicí Prahy, přesto uprostřed krásné přírody, vzniká v malé vesničce Drasty zcela nový klášter. Staví ho karmelitky, které se tak odstěhují z pražského Hradčanského náměstí. Rády by už letos na podzim.

„Byly jsme se podívat asi na 70 pozemcích, které se církví vrátili v restitucích. Několik se jich dostalo do užšího výběru, ale žádný z nich nakonec z různých důvodů nevyhovoval,“ vysvětluje sestra Milada, která má stěhování na starosti. Na stavbě v Drastech právě probíhá kontrolní den. Zástupci stavební firmy, projektantů i památkářů procházejí celý areál a sledují, jak stavba pokročila. Pokaždé jsou s nimi i sestry. Dělníci na ně trochu zvědavě pokukují, ale z reakcí je zřejmé, že k nim mají respekt a berou je vážně.

„Jednodušší by zřejmě bylo stavět „na zelené louce“, chyběl ale vyhovující pozemek. Zvažovaly jsme nákup i klasicky na reálném trhu, ale parcely v Praze a blízkém okolí byly příliš drahé,“ vypráví sestra Milada. A co se odstěhovat někam dál? „To ne, chtěly jsme zůstat pražskými karmelitkami. Povzbuzovali nás k tomu také představení řádu ze zahraničí a toto přání vyslovil za svého života i kardinál Miloslav Vlk,“ ozřejmuje řeholnice.

Dvousetleté provizorium

Nynější prestižní adresu – dům na Hradčanském náměstí v sousedství Pražského hradu – získaly sestry na konci 18. století jako provizorní klášter po návratu z exilu po josefinské době. Provizorium nakonec trvalo více než dvě stě let. „Je to velmi krásné místo v srdci Prahy, ale pro náš kontemplativní způsob života v papežské klauzuru není příliš vhodné. Kvůli malé zahradě a vzrůstajícímu hluku jsme se tedy v roce 2005 po dlouhém rozlišování rozhodly hledat nový, vhodnější pozemek pro náš život,“ připouje představená komunity sestra Markéta. „Věříme, že nám cestu do Drast otevřel Pán a že nový klášter nebudeme pouze pro sebe a pro ty, které přijdou po nás, ale že bude sloužit všem, kdo si budou chtít přijet odpočinout a duchovně načerpat,“ doplňuje představená.

Dům pro hosty

V Drastech sestry přestavují rozsáhlou zemědělskou usedlost, kterou odkoupily od vyšehradské kapituly. Ta ji získala v roce 2015 v rámci církevních restitucí. S malou obcí nedaleko Klecan, do které lze dojet příměstským autobusem, mají velké plány. Součástí kláštera by měl být poměrně velký dům pro hosty i bytový dům určený k trvalejšímu bydlení. Kapitula v obci vlastní ještě druhý, menší zemědělský dvůr. I ten nabízí různá využití.

K tomu všemu ale vede dlouhá cesta. Sestry by se měly na podzim nastěhovat do domu pro hosty, který přestavují z původního Panského domu, historicky nejhodnotnější stavby celého areálu. „Až se dostaví nová kvadratura s kaplí, tak se přesuneme do ní a dům pro hosty bude k dispozici návštěvníkům,“ říká sestra Milada. V domě bude k dispozici zhruba 30 lůžek v jedno- a dvoulůžkových pokojích.

Většinu odbornějších prací zajistí firmy. Karmelitky ale pravidelně přikládají ruku k dílu ...

Snímky autor

Bude možné tam přijet na exercicie i na krátkou dovolenou v klidném prostředí. Přímo na dům bude z venkovní strany navazovat park, který též patří sestram a kde právě probíhají terénní úpravy. Se stavbou hlavní budovy se ještě nezačalo, sestry jen nechaly zbořit objekt bývalého pivovaru, ze kterého už před vrácením areálu kapitule zbyly pouze ruiny.

V režii památkářů

Demolici ruin památkáři povolili, řadu věcí s nimi ale musejí sestry obtížně vyjednávat. Nejen Panský dům, ale celý areál spadá do památkové ochrany. Po odkrytí střechy se ukázalo, že původní krov je v horším stavu, než projektanti předpokládali. Po-

depsala se na něm „péče“ zemědělského družstva, které areál celá desetiletí spravovalo. Nejlevnější a nejrychlejší by bylo vyrobít krov kompletně nový, ale to památkáři nedovolili. Firma ho tedy musela celý sundat a opatrně nahrazovat jen ty nejnižší části. Práce na něm trvají už dva měsíce, kvůli odkrytí střechy také do stavby při několika prudších deštích zateklo. S tím vším se musí stavební firma vyrovnat a stavbu to prodražuje. Jen střecha tak bude zřejmě o osm set tisíc dražší, než se plánovalo. Řeší se každý centimetr. „S památkáři jsme jednaly také o podobě oken i o tom, kolik v nich může být vrstev skla,“ popisuje sestra Milada.

Ospalá vesnička s pár domky a rozpadajícím se zemědělským areálem díky stavbě prudce oži-

la. Přes týden tam pobíhají dělníci, o sobotách pak brigádníci. Ruku k dílu pravidelně přikládají i samy sestry. „Několikrát u nás byly už i salesiánské Staré Páky s biskupem Karlem Herbstem, jezdí k nám také různá další společenství,“ připouje sestra Milada s tím, že podrobnější informace o brigádách najdou zájemci na webu bosekarmelitky.cz/stehovani.

„Protože jsme náš současný klášter prodaly k nekomerčnímu využití, jsou naše finanční možnosti na stavbu nového kláštera, kostela a přilehlých budov omezené. Oceníme proto i finanční příspěvek,“ doplňuje karmelitka. Budovu na Hradčanském náměstí totiž převezmou bosí karmelitáni, kteří mají v plánu z něj vytvořit duchovní centrum.

TOMÁŠ KUTIL

... a nebojí se vlézt dokonce ani pod zem.

Takto by měl klášter v Drastech vypadat. V pozadí je dům pro hosty, kam se sestry dočasně nastěhují. Repro KT

... dveře k dalším duchovním stavbám

Dokončení ze str. 4

Pro stavbu bylo důležité zjistit, jak trapisté žijí. Ptal jsem se jich a řekli mi, že relaxují modlitbou, a ne například sportovními aktivitami.

Hřiště tedy nechtěli.

Nemyslel jsem si, že by museli mít hřiště, ale po zkušenostech se salesiány a s více světskými řády mi moje otázka nepripadala tak hloupá. Ale ukázalo se, že oni to mají prostě jinak. To si dodnes pamatují a jsem rád, že jsem takovou zkušenost nabral.

Pamatujete si, jaké byly hlavní požadavky bratří trapistů, co pro ně bylo zásadní? V čem jste se musel přizpůsobit?

Hlavním požadavkem, kromě kultivované krásy, byla funkčnost. Jelikož jsme dělali na základě něčeho, co už stálo, navíc na mírném svahu, řekli jsme si, že se stavba spojí křížovou chodbou vyrovnávající spád terénu a do některých částí, které jsou trochu níž, se půjde po pár schodech. Dokonce jsme

to i takto vyprojektovali. Když se začalo dělat, bratr Martin řekl, že to nejde a musí se jít i do vedlejších prostor po rovině. To s sebou neslo problémy. Nějakou chvíli jsem vzdoroval, nakonec jsem ale podlehl a projekt jsme upravili, aby se chodilo po rovině.

Tehdy jsem si uvědomil, co je hlavním motivem činnosti architekta: pomáhá lidem žít. Bratr Martin to vysvětloval jednoduše: „My chodíme liturgicky – jdeme i do jídelny jeden za druhým – a představte si, že na schodech jeden klopýtne, upadne a ostatní se budou smát – to není správné.“ Jako architekt jsem povinen odstranit konfliktní body, a tak sice nerad, ale s vědomím toho, že mám pomáhat bratrům žít, jsem to předělal. Bylo to pro mě poučení.

Jak dlouho celá stavba od nalezení místa až po dokončení trvala?

V roce 1999 se našlo místo a v roce 2004 se světil kostel. Ale stavba dál pokračovala, chvílemi taky stála. Zhruba před pěti lety se dodělaly dílny, teď dosta-

vujeme kapli pro veřejnost. Tak složitý organismus jako klášter v podstatě nikdy nebude hotový. Mezi jednotlivými etapami jsou prodlevy, všichni budou mít chvílemi pocit, že je to hotové, ale není.

Souvisí to s tím, že potřeby mnišské komunity se proměňují?

Ano, mění se. Třeba se musí zvětšit sakristie. Je poměrně velká, ale pro potřeby komunity prostě malá. Bratři je už přes třicet a většina je kněžími, kteří při mši svaté koncelebrují. Když se člověk obléká do roucha, mává rukama, potřebuje prostor. Asi proto dojde ke zvětšení sakristie na úkor kapitulní síně a hledá se místo pro kapitulní síň, což bude obtížné, neboť klášter je dispozičně jednoduchý, nejsou tam další prostory. Překvapivě se dnešní klášter jeví pro potřeby komunity jako malý.

Má tento klášter prostor pro nějaké radikálnější zvětšení, například dostavení křídla?

Ano, asi k tomu v dohledné době dojde. Právě kvůli potřebě nejen nové kapitulní síně zřejmě půjde

o rozšíření východního křídla, jeho protažení o kus dál.

Zmínil jste i novou kapli pro návštěvníky. Kdy má být hotová?

Plán směřuje k podzimu a myslím, že by se to mohlo stihnout. Návštěvy by nemusely chodit do kostela, který by byl pro bohoslužby bratří více intimní.

Prožíváte tuto stavbu nějak zvlášť osobně, anebo je jednou z řady dalších?

Dívaje se tehdy dopředu, byla to doslova stavba snů. Po těch desetiletích, kdy jsem předtím projektoval paneláky a profánní stavby, bylo dělat duchovní stavbu doslova štěstí. Jak se šlo dál a dál, tak jsem se s tím hodně sžil. Byl to vrchol, a teď projektujeme moderní kostel v Plzni a děláme soutěž na jeden kostel do Brna. Stavba Nového Dvora nám umožnila duchovně jít dál. Bez zkušenosti s klášterem bychom to nedokázali, nebo bychom byli přinejmenším jiní.

(tok)